

Præsidentvalget i Iran 2009 og dets efterspil: Hvad ville de symbolske ledere for Den grønne bevægelse egentlig?

Af Claus V. Pedersen

Resumé

Efter en præsidentvalgkamp, hvor præsident Ahmad-Nejâds to modkandidater, Mir Hoseyn Musavi og Mehdi Karrubi, med støtte fra græsrodsbevægelsen Den grønne bevægelse havde forsøgt at erobre magten via en islamisk-revolutionær retorik, skiftede bevægelsen retning og blev til en egentlig opposition mod det teokratiske politiske system i Iran. Musavi og Karrubi stod stadig som bevægelsens ledere, men som artiklen vil vise gennem læsning af nogle taler og kommuniqueer fra de to ledere, er det vanskeligt at se, at Musavi og Karrubi er på linje med græsrodsbevægelsen i dens opposition til systemet. Snarere forholder det sig modsat.

Præsidentvalget i Iran, der blev afholdt den 12. juni 2009, udviklede sig til et opgør mellem den siddende præsident Mahmud Ahmadi-Nejâd (mere eller mindre tydeligt flankeret af Irans leder ayatollâh Khâmene'i) og den såkaldt oppositionelle kandidat Mir Hoseyn Musavi, tidligere statsminister i Iran (1981-1989) med en anden oppositionel kandidat hojattolislam Mehdi Karrubi, tidligere parlamentsformand på sidelinjen. Begge de to sidstnævnte præsidentkandidater var således en del af det politiske system og i første omgang kun oppositionelle i forhold til Ahmadi-Nejâd – og måske også i forhold til ayatollâh Khâmene'i - men red også på en bølge, en grøn én af slagsen, *jonbesh-e sabz*, Den grønne bevægelse,¹ hvor Musavi og Karrubi kom til at stå som de symbolske ledere af bevægelsen, der var en decideret græsrodsbevægelse.²

Valget endte med en meget omstridt sejr til Ahmadi-Nejâd, og sandsynligheden for at der blev manipuleret med stemmeafgivelsen til valget til fordel for den siddende præsident er bestemt til stede.³ De slagte kandidater til præsidentvalget samt andre ledende politikere og meningsdannere stillede spørgsmål ved afstemningens gyldighed, og Den Islamiske Republik Iran blev kastet ud i sin største legitimitetskrise siden revolutionen og den nye statsdannelse i 1979, og selv ayatollâh Khâmene'i må vurderes at have tabt både anseelse og legitimitet i forbindelse med valget og hans endelige fulde opbakning til og godkendelse af Ahmadi-Nejâds fortsatte præsident-værdighed.

Den grønne bevægelse med Karrubi og Musavi i spidsen fortsatte i det næste godt halve år med at udfordre valgresultatet og Ahmadi-Nejâd gennem massedemonstrationer (bærende skilte hvorpå der stod "Where is my vote") og andre tiltag. Et af disse tiltag var, at

folk, når mørket var faldet på, råbte ”Gud er stor” ud i natten og ind imellem også råbte et ”Død over diktatoren”, som kunne være både Khâmene’i og Ahmadi-Nejâd. Især søgte Den grønne bevægelse at annektere Âshurâ-dagene (se nedenfor) i december 2009 og fejringen af revolutionsdagen, 11. februar 2010. Myndigheder forstod dog hurtigt efter valget at lukke effektivt og brutalt ned for demonstrationerne, således at ethvert tilløb til en græsrodsrevolution blev kvalt i fødslen.

Denne artikel vil i det videre ikke handle så meget om Den grønne bevægelse, de politiske begivenheder eller det iranske styre, som den vil prøve at afdække, hvad Den grønne bevægelses ledere Musavi og Karrubi egentlig står for, ledere som jeg vælger at kalde symbolske. ”Symbolske” i den forstand at de nok fremstår som ledere af bevægelsen, men på afgørende punkter ikke ser ud til at dele ideologi og politik med Den grønne bevægelse, hvilket vil fremgå af det følgende.

Inden valget den 12. juni drejede den politiske debat mellem præsidentkandidaterne sig mest om økonomien, udenrigspolitikken og håndteringen af forhandlingerne omkring atomkraftprogrammet.⁴ Kun i (meget) mindre grad var det en debat om menings- og yttringsfrihed samt Irans politiske systems retfærdighed og legitimitet. Dette kom til gengæld i fokus efter valget, både på græsrodsniveau og i Musavis og Karrubis retorik. Og netop denne debat er velegnet til at vise, hvor Musavi og Karrubi står *vis-a-vis* det politiske system i Iran, hvis legitimitet pludselig blev udfordret af Den grønne bevægelse.

Strategien for Den grønne bevægelse efter valget lader ingen tvivl tilbage. Man ville generebreg eller overtage de symboler, der var kernen i den islamiske revolution i 1978/79 og som var essensen i revolutionens leder ayatollah Khomeinis budskab og samtidig grundlaget for hans og revolutionens (folkelige) legitimitet. Inden vi går videre med dette, lad os kort give et rids af, hvad Khomeinis og revolutionens budskab var.

Begivenhederne under revolutionen i Iran 1978-79 lader sig lettest sammenfatte som en gennemspilning af sørgespillene omkring shiitternes tredje Imam Hoseyns martyrium den 10. Âshurâ 680, hvor han og hans lille følge blev dræbt af ummayadecaliffen Yazids hær i slaget ved Karbalâ.⁵ Shah Mohammad Rezâ Pahlavi blev fremstillet som undertrykkeren, udbytteren og tyrannen Yazid med den mægtige hær (og de imperialistiske magter og zionisterne) i ryggen, og rollen som offer for tyrannen blev givet til hver enkelt borger i

Iran. Dog var det Khomeini, der noget blasfemisk (se note 6 nedenfor) fik eller tog rollen som den (genkomne) Imam, der skulle lede kampen mod tyranniet. Men, som det hed, ”Hver dag Âshurâ”, og alle troende burde eller skulle tage om nødvendigt martyriet på sig i kampen mod Shahen. Denne retorik samlede den iranske befolkning, og den iranske, islamiske revolution sejrede og mundede ud i den nuværende Islamiske Republik Iran. Også i dag gennemføres ritualerne omkring Imam Hoseyns martyrium med lige dele fokus på den oprindelige begivenhed fra år 680 og på begivenhederne under revolutionen. Symbolikken og retorikken omkring Âshurâ er således en levende legitimering af Den Islamiske Republik og dens styreform.

Som nævnt kom urolighederne efter præsidentvalget i 2009 til at udspille sig som en kamp om de revolutionære, shiitiske symboler og dermed også om hvem, der har retten og legitimiteten til den politiske ledelse. *Allâhu akbar*-råbene om aftenerne var en gentagelse af, hvad man gjorde under revolutionen umiddelbart før Khomeini vendte tilbage til Iran i 1979. Og Den Grønne Bevægelses forsøg på at annektere Âshurâ december 2009 og Revolutionsdagen den 11/2 2010 var ligeledes et forsøg at erobre de religiøse og revolutionære symboler og retorikker fra de siddende magthavere, personificeret af Ahmadi-Nejâd og Khâmene’i. Dette kan ses som en politisk taktik af to årsager: For det første viste det sig jo i 1979, at den religiøst farvede retorik virker, og man kunne nu pludselig fremstille de nuværende ledere, med deres store opbud af politi og sikkerhedsstyrker, som personificeringerne af Yazid. For det andet tillader Den Islamiske Republik ingen politiske tilkendegivelser, der ikke hviler på en islamisk platform, så muligheden for at demonstrere utilfredshed og protest ligger netop i at ikklæde protestmarcher religiøse gevandter. Og apropos Den Grønne Bevægelse: Grøn er shi’a-islams farve.

Under protestmarcherne efter valget viste skiltene med ”Where is my vote”, råb som ”Død over dikatoren”, ”I har stjålet vores stemmer”, samt de protester der slap ud af Iran via billeder, videoer taget med mobiltelefoner og e-mails, at Den Grønne Bevægelse nu ikke blot satte spørgsmålstejn ved de nuværende ledes politiske agendaer, men åbent satte spørgsmålstejn ved hele det politiske systems legitimitet. Det var nyt i forhold til perioden før valget, hvor der som nævnt mest blev diskuteret politik inden for rammerne af det politiske system. Men hvad sagde de to slagte præsidentkandidater og ledere for Den Grønne Bevægelse efter valget i denne forbindelse? I det følgende vil jeg præsentere

et lille udvalg af mange lignende eksempler hentet fra deres hjemmesider. Det er uddrag af kommunikéer, taler og interviews.⁶

Mehdi Karrubi:

I en artikel den 17. marts 2010 fra Karrubis hjemmeside Sahâm news kommer Karrubi ind på, hvorledes Khomeini under indtryk af shahens despoti understregede, at folkets stemme skulle være afgørende for det politiske system, og at Khomeini af samme årsag selv blev indirekte valgt til leder. Derefter bevæger Karrubi sig til emnet 'lukkede kommunikationsveje' (efter valget lukkede regimet næsten helt af for elektronisk kommunikation i Iran) og citerer Shahen for at sige, at BBC hjalp revolutionen på vej ved at transmittere fra bl.a. Khomeinis opholdssted i Paris lige inden Shahens fald. Dette var jo godt, set fra en revolutionær synsvinkel, så hvorfor må BBC og andre medier ikke virke i Iran under urolighederne. Karrubi siger hermed også, ganske vist indirekte, at de nuværende magthavere er mere tyranniske, end Shahen var. Kernen i Karrubis budskab her er, at revolutionen har udviklet sig i en forkert og diktatorisk retning, men lig så klart er det, at det politiske system skal forblive, som det er. Karrubi siger: "... mâ mikhâhim ke jomhuri-ye islâmi hefâzat konim, sâkhtâr-shekan ham nistim" (Vi vil beskytte (eller bevare) Den Islamiske Republik, vi er jo ikke "system-brydere" (evt. dissidenter)).⁷

I et interview givet til en italiensk avis (Corriera della Sera) den 26. februar 2010 frakender Karrubi også Ahmadinejad legitimitet, men, understreger Karrubi, folket skal ikke råbe slogans mod lederen og for en sekulær stat. Vi vil ikke vælte men reformere systemet, er hans budskab.⁸

Sidste citat, jeg vil bringe er fra 27. december, Âshurâ, hvor Karrubi udtrykker sin sorg til hele nationen over forløbet af demonstrationerne og de martyrer, de har givet, under overskriften: "*Shahens* regime respekterede Âshurâ's hellighed". Karrubi indleder med, hvorledes man under valget gjorde vold mod grundlov, republikkens system og Imam Khomeinis formaning om: "mizân ray-e mellat ast" (målestokken er folkets stemme). Og Karrubi afslutter med en passage meget lig de sørgesange, der fremføres ved Âshurâ. Rytmisk gentages tre gange "Yâ rab che shode ast ke..." (Oh Gud, hvad er hændt siden...) således (her forkortet):

Oh Gud hvad er der hændt, siden respekten omkring Âshurâ og de sørgende omkring Zahras søn, Hoseyn, ikke bliver opretholdt, og at de sørgende bliver slæbt gennem blod og søle? Oh Gud hvad er der hændt, siden man i denne søde måned ikke værdsætter folkets blod. Oh Gud, hvad er der sket siden I angriber ligfølget til en marja'-taqlid... (= dengang nyligt afdøde storayatollah Montazeri)

Og Karrubi afslutter kommunikéet med sætning fra en *hadis*: ”agar din nadârid, lâ'aqal âzâdmard bâshid!” (Hvis I ikke er troende, så vær i det mindste ædle af sind!).⁹

Som det ses er Karrubi dybt indfældet i Den Islamiske Republik Irans religiøse diskurs, og han har i ovenstående citater samt mange andre steder udtrykt ønsket om en reform af det politiske system uden at sætte spørgsmålstegn ved den teokratiske ramme omkring det samme system, han kritiserer men ønsker bevaret.

Mir-Hoseyn Musavi:

I et møde med studenterorganisationen *Tahkim-e Vahdat* 11. april 2010 gør Musavi rede for sine motiver for at deltage i valget året før: For genetablere folkets ret på basis af moral, menneskelighed og islam. Og det gør han (som også Karrubi siger) som en deltager snarere end leder.¹⁰

I et større interview 8. april 2010 under et møde med Mojaheddin Enqelâb- Islami er Musavi først og fremmest tidligere statsminister i perioden ”defâ-ye moqaddas” (Det hellige forsvar), en anden betegnelse for krigen mod Irak. Her fremhæver Musavi, at der nu tegnes et helt forkert billede af Khomeini fra officielt hold. Musavi derimod kendte Khomeini og kan berette, at alle politiske grupperinger skulle høres i Khomeinis tid, og at Khomeini så det som sin ”vazife-ye shari'i” (pligt i henhold til religiøs lov), at have mangesidet rådslagning før beslutninger.¹¹

Så tidligt som den 24. juni 2009 i en officiel meddelelse til iranere uden for landet advarer Musavi: Forbliv tro mod det hellige system (*nezâm-e moqaddas*) i Den Islamiske Republik og distancer jer fra dem, der ikke gør.¹²

En uge efter præsidentvalget udsendte Musavi en officiel meddelelse til det iranske folk indledt med et korancitat. Han indleder med en hyldest til revolutionen i 1978/9 og fort-

sætter som hos Karrubi ovenfor, hvorfor det ikke sådan mere? Og så fortsætter M, som var han den genkomne Imam: ”Man âmadeam tâ...” (Jeg var kommet for (evt. var rede til) at...), hvilket gentages mange gange og slutter med: ”Jeg var kommet for endnu en gang at invitere jer til den islamiske revolution, som den var og til den islamiske republik, som den bør være.” (âmade budam tâ bâr-e digar be enqelâb-e eslâmi ân gunê ke bud va jomhuri-ye eslâmi ân gunê ke bâyard bâshad da'vat konam).¹³

Af citaterne ovenfor fremgår det, at Musavi ligesom Karrubi er meget loyal over for både det politiske system i Den Islamiske Republik og det islamiske fundament, som revolutionen og Khomeini gav Iran. Musavis budskab ser ud til at være, at det teokratiske system i Iran er godt nok, blot er dets nuværende repræsentant, Ahmadi-Nejad, ikke i stand til at løfte arven efter Khomeini. Musavi, der var tæt på Khomeini, går så vidt som at hævde, at den siddende regering har tegnet et forkert billede af Khomeinis budskab og antyder hermed, at Ahmadi-Nejâd går det samme ærinde som udenlandske fjender.

Konklusion

Der er ingen tvivl om, mener jeg, at Musavi og Karrubi som en del af og sammen med Den Grønne Bevægelse har forsøgt at bemægtige sig arven fra den iranske, islamiske revolution. Men hvor der er blevet stillet tydelige spørgsmålstejn ved eksistensberettigelsen for det politiske system i Den Islamiske Republik Iran under protesterne, som Den Grønne Bevægelse arrangerede efter valgt, er der ikke spor af disse hos Musavi og Karrubi. Begge er helt loyale over for styreformen i Den Islamiske Republik. Oven i købet advarer Musavi mod de fjender, der vil skade Den Islamiske Republik.

Man kunne antage, at Musavi og Karrubi såvel som Den Grønne Bevægelse låner revolutionens retorik og symboler af taktiske årsager. Dels fordi man ved, at det vækker genklang i den iranske befolkning, dels fordi det er den eneste diskurs, der er tilladt i Iran. Dog må det fremhæves, at Musavi og Karrubi meget kontant afviser enhver form for grundlæggende ændring af det teokratiske, politiske system i Iran (”nezâm-e moqaddas”), mens der under demonstrationerne efter præsidentvalget var tydelige stemme i Den Grønne Bevægelse, der krævede et nyt politisk system i Iran og råbte ”Død over diktatoren”, rettet mod både Ahmadi-Nejâd og Khâmene'i. Dette gør, mener jeg, Musavi og

Karrubi til trofaste støtter af systemet i Iran, der blot er utilfredse med den nuværende politiske ledelse, Ahmadi-Nejâd og hans regering (og nok ikke engang en utilfredshed med Khâmene'i), men ellers er parate til at føre Iran videre, som det er nu, blot med reformer af ledelsesmåden. Både Karrubi og Musavi har da også været en integreret del af Den Islamiske Republik Irans magtelite siden revolutionens dage.

Repræsenterer Musavi og Karrubi så overhovedet Den grønne Bevægelse? Umiddelbart må svaret være nej de to herrers loyalitet over for det iranske politiske system taget i betragtning. Nu ved vi imidlertid ikke, hvad den meget sammensatte Grønne Bevægelse, en decideret græsrodsbevægelse, består af. Det kan meget vel være, at mange deltagere i Den Grønne Bevægelses demonstrationer efter præsidentvalget er enige med Musavi og Karrubi i deres undsigelse af den siddende regering under Ahmadi-Nejâd (og måske også en indirekte kritik af Khâmene'i og hans støtte til Ahmadi-Nejâd). Men det kan ligeså vel være, at flertallet i Den Grønne Bevægelse, og måske også flertallet i den iranske befolkning,¹⁴ ønsker sig et systemskifte med en overgang til et egentligt demokrati. Én ting må man imidlertid gøre sig klart: Musavi og Karrubi, som både i Iran og i de globale medier kom til at stå som lederne af Den Grønne Bevægelse, ikke ønsker dette systemskifte.

Claus V. Pedersen er ph.d. og lektor i persisk sprog og kultur på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet.

---

¹ Bevægelsen bliver også kaldt Den grønne vej og Den grønne bølge. Farven var det gennemgående adjektiv og naturligvis en pendant til andre "græsrodsrevolutioner", fx den orange revolution i Ukraine, der lykkedes med at fjerne en siddende regering.

² For en gennemgang af historikken omkring Den grønne bevægelse og dens endnu ikke definerede organisering, se fx Walter Posch, "A Last Chance for Iran's Reformists? The "Green Struggle" Reconsidered", <http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/arbeitspapiere/PoschGreenStruggle.ks.pdf>

³ Den mest sobre analyse af valget kan læses i Ansari *et al.*, Preliminary Analysis of the Voting Figures in Iran's 2009 Presidential Election, Chatham House and the Institute of Iranian Studies, University of St Andrews, June 2009, http://www.chathamhouse.org.uk/files/14234_iranelection0609.pdf

⁴ Det skal tilføjes, at der også var en del mudderkastning kandidaterne imellem (især imellem Ahmadi-Nejâd og Musavi) i de TV-debatter, der for første gang i Den Islamiske Republik Irans historie var blevet tilladt. For disse se Rasmus Ellings artikel, "En sejr for den islamiske republik", Information, 10. juni 2009, <http://www.information.dk/194122>

⁵ For en komplet gennemgang sørgespillenes af oversættelse til politisk handling under revolutionen se Peter Chelkowski & Hamid Dabashis *Staging a Revolution: The art of Persuasion in the Islamic Republic of Iran*, New York University Press, 1999, især siderne 20-85.

Ritualet omkring Imam Hoseyns martyrium d. 10. Âshurâ består især af store sørgeoptog, hvor deltagerne taktfast slår sig for brystet, slår sig med kæder hen over ryggen eller – i lidt mere ekstreme tilfælde – slår

sig for panden med en kniv, så det bløder. Alt dette for at vise den trofaste shiits loyalitet over for og solidaritet med den tredje Imam og Profetens barnebarn.

Udfrielsen fra lidelserne og uretfærdigheden, der er overgået shiitterne, skal ske, når shiitternes sidste og 12. Imam, der er gået i okkultation (i år 873) og befinder sig i en anden verden, vender tilbage på de sidste dage og genskaber retfærdighed og harmoni i verden.

For en gennemgang af shiismens trosartikler se fx *Den Store Danske Encyklopædi* under opslaget **Shiisme** med referencer.

⁶ Nogle af teksterne er hentet fra en Princeton-hjemmeside, som forhenværende ambassadør Tomas Anker Christensen gjorde mig opmærksom på:

<http://www.princeton.edu/irandataportal/elections/pres/2009/candidates/>

⁷ Jf. <http://sahamnews.org/?p=1360>.

⁸ Jf. <http://sahamnews.org/?p=1010>.

⁹ Jf. <http://www.rahesabz.net/story/6460>.

¹⁰ Jf. <http://tahavolkhahi.info/component/content/article/43-titr/5974-1389-01-22-07-32-23.html>.

¹¹ Jf. <http://www.irangreenvoice.com/article/2010/apr/08/2342>.

¹² Jf.

http://www.princeton.edu/irandataportal/elections/pres/2009/candidates/mousavi/Mousavi_Letter_To_Irans_Abroad_24.6.2009.pdf

¹³ Jf. <http://kalemeh.ir/vdcf.cd1iw6dexgiaw.tx>.

¹⁴ Ved præsidentvalgene i 1997 og 2002 (Khâtami vandt begge gange), lokalvalgene i 1999 og parlamentsvalget i år 2000, hvor en reformfløj var synlig i iransk politik, stemte omkring 2/3 af vælgerne på reformpolitikere. Dette kunne indikere, at en stor del af den iranske befolkning ønsker en reel reform eller ændring af det nuværende politiske system i Iran. Se Claus V. Pedersen, "Reform eller retræte?" i *Et nyt Mellemøsten?*, red. Lars Erslev Andersen & Peter Seeberg, Syddansk Universitetsforlag, 2003, pp. 59-72.